

BANKO SEKTORIAUS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Modesta RADAVIČIŪTĖ¹, Irena DANILEVIČIENĖ^{2*}

^{1,2}Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Verslo vadybos fakultetas, Finansų inžinerijos katedra, Saulėtekio al. 11, LT-10221, Vilnius, Lietuva

Gauta 2018 m. gruodžio 22 d.; priimta 2019 m. vasario 4 d.

Santrauka. Šiuolaikinėje dinamiškoje bei konkurencingoje aplinkoje yra svarbu dirbti efektyviai ir pelningai. Susiduriant su įvairaus pobūdžio finansinėmis problemomis bei iškilus finansiniams klausimams būtina tiksliai įvertinti susiklosčiusią situaciją ir rasti galimus sprendimo variantus. Tam tikslui būtina įvertinti vykdomos veiklos efektyvumą. Šio straipsnio tikslai yra įvertinti banko sektoriaus veiklos efektyvumą. Sprendžiami su tuo susiję uždaviniai: išnagrinėti mokslinę literatūrą finansinės veiklos efektyvumo vertinimo srityje, atlikti pasirinktų bankų (SEB, Luminor ir Šiaulių bankas) veiklos efektyvumo vertinimą, atlikti bankų veiklos efektyvumo lyginamąją analizę ir susisteminti gautus rezultatus. Straipsnyje taikyti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, teorinių ir praktinių teiginių sugretinimo metodas, statistinių duomenų analizė, finansinių ataskaitų analizė ir vertinimas.

Reikšminiai žodžiai: banko sektorius, bankas, palūkanos, pajamos, veiklos efektyvumas.

Įvadas

Šiuolaikiniame globalizacijos paveiktame pasaulyje yra ypatingai svarbu dirbti efektyviai ir pelningai. Iškilus finansinėms problemoms ir finansiniams klausimams, būtina tiksliai įvertinti savo esamą padėtį ir plėtros galimybes. Ta pati tendencija yra pastebima vertinant šalies finansų sistemos veiklos efektyvumą. Finansų sistema apima finansų tarpininkus, finansų rinkas ir finansinę infrastruktūrą, o esminiu elementu yra laikomi bankai (bankų sektorius) (Freitakas & Mendelsonas, 2016; Posch, Schmitz, & Strobl, 2018; Vines & Wills, 2018).

Bankų sektorius iš visų rinkoje esančių sektorių jau keletą metų iš eilės sulaukia daugiausiai dėmesio, kadangi jam tenka ganėtinai didelė dalis šalies finansų rinkos. Bankai taip pat daro poveikį šalies ekonomikos pokyčiams, teikia įvairias finansines paslaugas, kaupia lėšas indėliuose ir skolina pinigus tiek verslo klientams, tiek fiziniams asmenims. Kiekvienam bankui pajamas užtikrina paskolos, kurių dėka bankai gali gauti pajamas iš palūkanų, delspinigių, administracinio mokesčio ir kitų mokesčių, kuriuos sumoka fizinis ar juridinis asmuo norėdamas gauti paskolą iš banko. Bankai norėdami gauti kuo daugiau pajamų, pritraukti kuo daugiau klientų ir išlikti lyderio pozicijoje siūlo palankesnes sąlygas savo klientams, diegia naujas technologijas, daro lengviau suprantamas kredito teikimo procedūras vartotojui. Todėl svarbu užtikrinti, kad bankai savo veiklą vykdytų sklandžiai ir atsakingai.

Problema: dažniausiai bankams daugiausia problemų sukelia neefektyvus portfelio rizikos valdymas.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti bei įvertinti banko sektoriaus veiklos efektyvumą.

Užsibrėžtam tikslui pasiekti iškelti uždaviniai:

- Išnagrinėti mokslinę literatūrą finansinės veiklos efektyvumo vertinimo srityje;
- Atlikti pasirinktų bankų (SEB, Luminor ir Šiaulių bankas) veiklos efektyvumo vertinimą;
- Atlikti bankų veiklos efektyvumo lyginamąją analizę ir susisteminti gautus rezultatus.

Tyrimo objektas: AB „Šiaulių bankas“, Luminor ir SEB bankų veiklos efektyvumas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, teorinių ir praktinių teiginių sugretinimo metodas, statistinių duomenų analizė, finansinių ataskaitų analizė ir vertinimas.

1. Bankai, jų funkcijos ir veiklos esmė

Vieni iš svarbiausių finansų sistemos dalyvių yra bankai (Aluko & Ajayi, 2018; Scharfstein, 2018; Song & Xiong, 2018), kurių tikslas būti finansiniu tarpininku bei teikti finansines paslaugas, kurios būtų prieinamos skirtingoms

* Autorius susirašinėti. El. paštas irena.danileviciene@vgtu.lt

socialinėms gyventojų grupėms. Bankai yra priskiriami prie sudėtingiausių, daugiausiai atsakomybės turinčių finansinių institucijų, kurių stabilumas gali užtikrinti ilgalaikį, tvarų šalies ekonomikos augimą (Jasienė, Staroselskaja, & Sobianina, 2013). Bankai iš kitų institucijų išsiskiria savo veiklos išskirtinumu, kurią nulemia pinigai ir kryptingas jų panaudojimas.

Jau tarpukaryje Lietuvos Finansų kūrėjas V. Jurgutis teigė, kad būtent pinigai yra ekonominių mainų tarpininkai bei asmens gyvenimo kokybės rodiklis (Skirstaitė & Stašys, 2017; Janani, Kalyana Chakravarthy, & Rathan Raj, 2018; Keynes, 2018), kuris turi tam tikras funkcijas. Anot Gudelytės ir Valužio (2012) didėjant bankų, o ypač komercinių bankų, mastui, tobulėjant šiuolaikinėms technologijoms, elektroninei bankininkystei, komerciniai bankai įsipareigoja tinkamai įvertinti esamą situaciją rinkoje bei tikėtiną riziką, kadangi tik tinkamai valdoma rizika gali apsaugoti nuo nuostolio, išvengti ekonominių grėsmių ir pasiekti norimų rezultatų. Remiantis mokslinės literatūros analizės rezultatais paaiškėjo, kad bankų sektorius vykdo tokias pagrindines funkcijas, kurios yra orientuotos į ekonomikos augimo užtikrinimą (Levin, 2005; Kao, 2017; Aluko & Ajayi, 2018): informacijos apie investicijų galimybių ir kapitalo paskirstymo teikimą, investicijų stebėjimą, prekybos palengvinimą, mobilizavimą ir kaupimą indėliuose, prekių ir paslaugų mainų palengvinimą.

Kiekvienam asmeniui yra svarbu, kad bankai veiktų sklandžiai bei efektyviai, kadangi būtent komerciniuose bankuose yra sukaupta didžioji dalis visuomenės santaupų (Mačerinskienė, 2013; Zaini, 2018). Kiekvieno banko tikslas ne tik užtikrinti šalies ekonominį stabilumą, bet ir kurti pridėtinę vertę akcininkams bei visuomenei. Norint pasiekti šį tikslą, bankai turi efektyviai valdyti turimus išteklius, tinkamai juos paskirstyti bei kontroliuoti kylančią riziką (Skirstaitė & Stašys, 2017; Hoque & Pour, 2018; Zaini, 2018). Bankai taip pat kontroliuoja ir kainų lygį. Kainų kritimą bankai interpretuoja kitaip nei visuomenės nariai, kadangi bankams kainų kritimas reiškia, kad pelnas ir skolininkų likvidumo grėsmė mažėja. Šis reiškinys skatina mažinti kreditų pasiūlą griežtinant išdavimo sąlygas arba palaikyti aukštesnę realiąją palūkanų normą. Abu šie būdai stabdo investicijas bei visuomenės vartojimą (Dapkus & Pridotkienė, 2011; Chemmanur, Ertugrul, & Krishnan, 2017).

Siekiant, kad šalies finansinė sistema būtų saugi ir patikima Centrinis šalies bankas – Lietuvos bankas yra nustatęs kapitalo, likvidumo bei kitus reikalavimus komerciniams šalies bankams, kuriuos privalu laikytis (Aleksnevičienė & Deltuvaitė, 2008; Gambacorta & Shin, 2018; Schwert, 2018). Lietuvos banko nustatyti reikalavimai padeda užtikrinti, kad bankai savo veiklą vykdytų sklandžiai, efektyviai, saugiai bei būtų patikimi visuomenei (Lietuvos bankas, 2017).

Komerciniams bankams nustatyti suvienodinti reikalavimai (Lietuvos bankas, 2017; Gambacorta & Shin, 2018):

- Kapitalo/nuosavų lėšų reikalavimai – kiekvienas bankas privalo turėti pakankamai lėšų ar kapitalo netikėtiems nuostoliams padengti bei kad išliktų mokūs kriziniu laikotarpiu;
- Papildomas kapitalo rezervas, kurio tikslas, kad bankas įsipareigotų sukaupti papildomą kapitalą dėl banko finansinių sunkumų poveikio Europos Sąjungai;
- Likvidumas – kiekvienas bankas nepriklausomai nuo jo įstatinio kapitalo dydžio, klientų kiekio turi turėti pakankamai likvidžiojo turto, kad esant itin nepalankioms sąlygoms bankas per mėnesį galėtų padengti grynąjį netenkamų pinigų srautą;
- Didelės pozicijos – šis reikalavimas yra taikomas klientui ar susijusių klientų grupei, tai reiškia, kad suteiktos paskolos ar kito turto dalis, negali viršyti 25 % arba 150 mln. EUR įstaigos reikalavimus atitinkančio kapitalo.

Visi komerciniai bankai norintys išsilaikyti rinkoje turi išlaikyti savo klientų, partnerių ir kitų visuomenės narių pasitikėjimą. Pasitikėjimą išlaikyti gali padėti sukurtas veiksmingas banko veiklos priežiūros mechanizmas, kuris yra paremtas tinkamomis teisės nuostatomis bei patikimu priežiūros institucijų veikimu (Ramonas, 2002). Lietuvoje banko veiklos vidaus efektyvumą užtikrina nustatytas Finansų įstaigų įstatymas ir priežiūros institucijos teisės aktai. Teisės aktų ir Finansų įstaigų įstatymo tikslas yra padėti pasiekti vadovybei tikslus ir užtikrinti organizuotą bei efektyvų banko verslo elgesį, apimant vadovybės nustatytos politikos laikymąsi (Gudelytė & Valužis, 2012).

Norint įvertinti banko veiklos efektyvumą yra taikomos priemonės, kurias galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes: universalias ir specifines. Universalios priemonės apima finansinėje analizėje taikomų rodiklių skaičiavimą, todėl taikant šią priemonę bankas yra suvokiamas, kaip rinkoje veikianti įmonė. Specifinės analizės priemonės – padeda įvertinti banką pagal jo veiklos ypatumus bei atliekamas funkcijas (Margolina, 2016). Universalios priemonės yra laikomos bendros įmonės finansinė analizė (santykinių rodiklių – pelningumo, mokumo, likvidumo, veiklos efektyvumo – skaičiavimas) (Mackevičius, Giriūnas, & Valkauskas, 2014; Alper, Binici, Demiralp, Kara, & Özlu, 2018). Ši priemonė padeda įvertinti komercinio banko veiklą, kuri yra glaudžiai susijusi su rizika, padeda nustatyti banko patrauklumą klientams bei investuotojams.

Taikant specifines priemones, tai daugiausiai dėmesio yra sutelkiama į akcininkus bei siekiama įvertinti komercinio banko ekonominius rezultatus, kurie buvo pasiekti per tam tikrą ataskaitinį laikotarpį. Norint įvertinti banko veiklos efektyvumą galima taikyti tokias rinkos priemones, kurios parodytų, kiek banko veikla yra pelninga ar nuostolinga. Banko veiklos efektyvumas šiuo būdu yra įvertinamas apskaičiuojant akcininko investicijų į komercinio banko akcinio kapitalo grąžą (Margolina, 2016).

Finansinė analizė yra vienas iš objektyviausiai padedančių įvertinti banko veiklos efektyvumą būdas. Ši analizė priskiriama prie svarbiausių banko veiklos analizės dalių, kadangi tarpusavyje yra susipynusios finansinės ir ūkinės veiklos aspektai. Taip pat banko veiklos efektyvumą parodo tokie rodikliai, kaip: vertybinių popierių ir viso turto santykis, grynojo pelno ir viso turto santykis, grynujų palūkanų pajamos ir turto santykis (Gudelytė & Valužis, 2012). Tačiau pagrindiniai rodikliai, kurie nusako banko veiklos efektyvumą yra (Taqi & Mustafa, 2018): palūkanų išlaidų koeficientas, išlaidų ir pajamų santykis, pelningumo koeficientas. Išlaidų ir pajamų santykis (CIR) parodo, kokia išlaidų dalis nesusijusi su palūkanomis tenka vienam banko uždirbtam grynujų palūkanų ir ne palūkanų eurui.

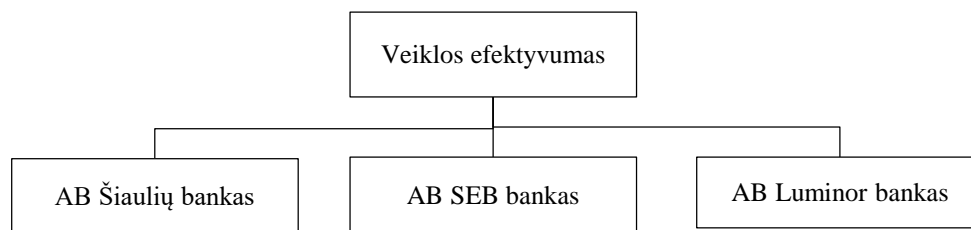
Palūkanų išlaidų koeficientas (IER) parodo, kokia palūkanų išlaidų dalis tenka vienam banko bendrų veiklos pajamų eurui. Tačiau banko veiklos efektyvumas gali būti tiek trumpalaikis, tiek ilgalaikis - priklauso nuo tikslo, kurį norima pasiekti. Dažniausiai bankų ir kitų įmonių tikslas yra siekis padidinti įmonės veiklą bei kapitalą ateityje (Skirpstaitė & Stašys, 2017; Pierret & Steri, 2018). Pasak lenkų mokslininkės Wozniewska (2008) banko veiklos efektyvumą galima nustatyti remiantis klasikine balanso rodiklio charakteristika bei neparimetriniu DEA (duomenų apgaubimo analizės) metodais.

Neparimetrinis metodas, kai statistinė hipotezė yra tikrinama, kai duomenys nėra pasiskirstę pagal normalųjį skirstinį. Norint įvertinti komercinių bankų veiklos efektyvumą galima analizuoti kapitalo kitimą, kadangi banko kapitalas yra tolimesnės veiklos garantas. Kapitalo pakankamumas yra banko mokumo garantas, o jo dydis vienas iš riziką ribojančių veiksnių (Valvonis, 2004).

Taigi siekiant nustatyti banko sektoriaus veiklos efektyvumą galima naudoti universalias ir specifines priemones, tačiau efektyviausia priemonė nustatant veiklos efektyvumą yra finansinė analizė. Tiek banko, tiek kitos įmonės veiklos efektyvumas yra ilgalaikio gyvavimo pagrindas.

2. Lietuvos komercinių bankų pasirinkimas tyrimui

Straipsnyje atliekama trijų Lietuvos komercinių bankų (1 pav.): AB Šiaulių bankas, AB SEB bankas bei AB Luminor bankas, veiklos efektyvumo analizė. Tačiau pirmiausia trumpai bus aptariami kiekvieno banko pagrindiniai veiklos aspektai bei principai.

1 paveikslas. Veiklos efektyvumo vertinimui parinkti bankai (sudaryta autorių)

AB Šiaulių bankas. Bankas įregistruotas Lietuvos Respublikos įmonių registre 1992 m. vasario 4 d, centrinė būstinė įsikūrusi Tilžės g. 149, Šiauliuose. Šiaulių bankas yra lietuviškas bankas tarp visų užsienio kapitalo bankų, kurių Lietuvoje yra veikiančių 35. Bankas teikia finansines paslaugas verslo ir privatiems klientams. Komercinio banko akcijomis jau nuo 2018 m. žiemos yra prekiaujama „Nasdaq OMX Vilnius“ vertybinių popierių biržoje Vilniuje. Šiaulių banko akcijos yra laikomos vienos iš likvidžiausių Baltijos akcijų rinkoje, 2017 m. bankas turėjo 4 496 akcininkus, nominali akcijos vertė 0,29 EUR.

AB SEB bankas. Šis bankas yra tarptautinis padalinys, kuris teikia paslaugas SEB grupės antrinėms įmonėms ir padaliniams dvidešimtyje pasaulio šalių. Šis bankas priklauso Šiaurės šalių finansinių paslaugų grupei – SEB. Tarptautinė SEB banko grupė turi du paslaugų centrus Rygoje ir Vilniuje. Įmonių registre Lietuvoje įregistruota jau 1990 m. kovo 2 d., aptarnauja 32 klientų padalinius bei daugiau nei vieną milijoną klientų. Banko įstatinį kapitalą 2017 m. gruodžio 31 d. sudarė 299 564 000 EUR, vienos akcijos nominali vertė – 19,40 EUR. Komercinio banko akcijomis prekiaujama „Nasdaq OMX Vilnius“ vertybinių popierių biržoje Vilniuje.

AB Luminor bankas. Bankas įregistruotas Lietuvos banke 1993 m. rugsėjo 13 d. Luminor bankas priešingai nei kiti minėti bankai yra sujungtas iš dviejų bankų. 2017 m. spalio 1 d. susijungė AB Nordea Bank su DNB Bank, gavus visus reguliuojančių institucijų patvirtinimą sujungė savo veiklą Baltijos šalyse ir pradėjo veikti, kaip vienas bankas – Luminor. Banko nuosavas kapitalas 2017 m. gruodžio 31 d. buvo lygus 190 204 564 EUR, vienos akcijos nominali vertė – 33,31 EUR. Kaip ir prieš tai minėtų bankų akcijomis yra prekiaujama „Nasdaq OMX Vilnius“ vertybinių popierių biržoje Vilniuje.

3. Lietuvos komercinių bankų veiklos efektyvumo tyrimas

Straipsnyje atliekama trijų Lietuvos komercinių bankų (AB SEB banko, AB Šiaulių banko ir AB Luminor banko) veiklos efektyvumo vertinimas keliais pjūviais: vertinant paskolų išdavimo statistinius duomenis, išlaidų ir pajamų santykį ir komercinių bankų kapitalo dydį.

Kiekvienas komercinis bankas iš pateiktų lentelėje (žr. 1 lentelę) pasižymi savo darbuotojų skaičiumi, pelnu bei išduotų paskolų skaičiumi. Daugiausiai paskolų išdavė AB SEB bankas, mažiausiai AB Šiaulių bankas. Paskolų sumas nulemia banko turimas portfelis, kuris yra skirtas paskoloms.

1 lentelė. Banko finansinės veiklos (paskolų išdavimo statistika) (sudaryta autorių, remiantis komercinių bankų ataskaitomis 2017 m.)

	AB Šiaulių bankas	AB SEB bankas	AB Luminor Bank
Darbuotojų skaičius	702	1603	1245
Pelnas (nuostoliai) (tūkst. EUR)	30890	93674	22604
Išduotų paskolų suma (tūkst. EUR)	1063171	2080751	1656372
Paskolos fiziniams asmenims	77455	170588	1536251
Paskolos juridiniams asmenims	985716	1910163	120121

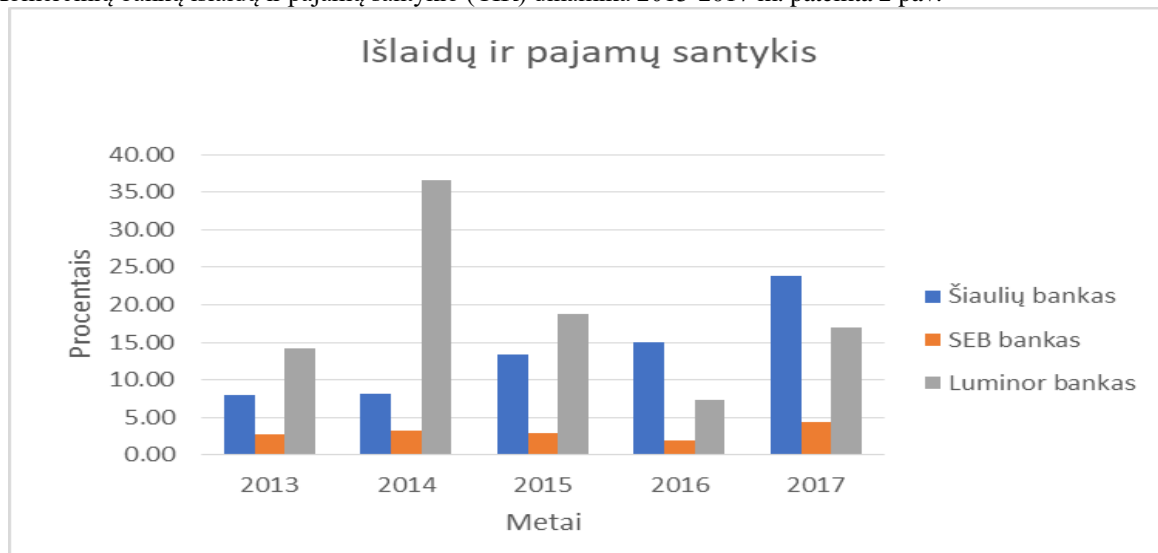
Kaip ir buvo minėta pirmoje dalyje, komercinio banko veiklos efektyvumą gali parodyti rodikliai, kaip veiklos efektyvumas, išlaidų ir pajamų santykis, kapitalo dydis ir kiti rodikliai ar turto/nuosavybės vienetai. Šioje dalyje bus analizuojamas AB Šiaulių bankas, AB SEB bankas ir AB Luminor banko išlaidų ir pajamų santykis bei kapitalo dydis, kuris kito nuo 2013 iki 2017 m. laikotarpyje.

Komercinių bankų efektyvumo vertinimui yra plačiai naudojamas komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykis (žr. (1) formulę) (Maudos, Pastor, Perez, & Quesada, 2002). Šis santykis parodo, kokią dalį bankų pajamų sudaro jų išlaidos. Mažesnė rodiklio reikšmė parodo, kad komercinio banko veikla yra pelninga.

$$\text{Išlaidų ir pajamų santykis} = \text{Veiklos išlaidos} / \text{Veiklos pajamos} \quad (1)$$

Kapitalo dydis parodo, kiek komercinis bankas turi nuosavo kapitalo turimoms skoloms padengti. Kuo šis rodiklis yra aukštesnis, tuo bankas veikia efektyviau. Būtina tik paminėti, kad tarpusavyje lyginant bankus šio rodiklio taikymas yra nevisapusiškas, nes lieka neįvertinti komercinių bankų dydžių ir jų veiklos skirtumai, todėl lyginimui tikslingiau naudoti turimo kapitalo ir (pavyzdžiui) skolų santykį, kuris parodo, kiek nuosavo kapitalo gali būti skiriama turimoms skoloms padengti.

Komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykio (CIR) dinamika 2013-2017 m. pateikta 2 pav.

2 paveikslas. Komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykio dinamika 2013-2017 m. (sudaryta autorių, remiantis komercinių bankų ataskaitomis)

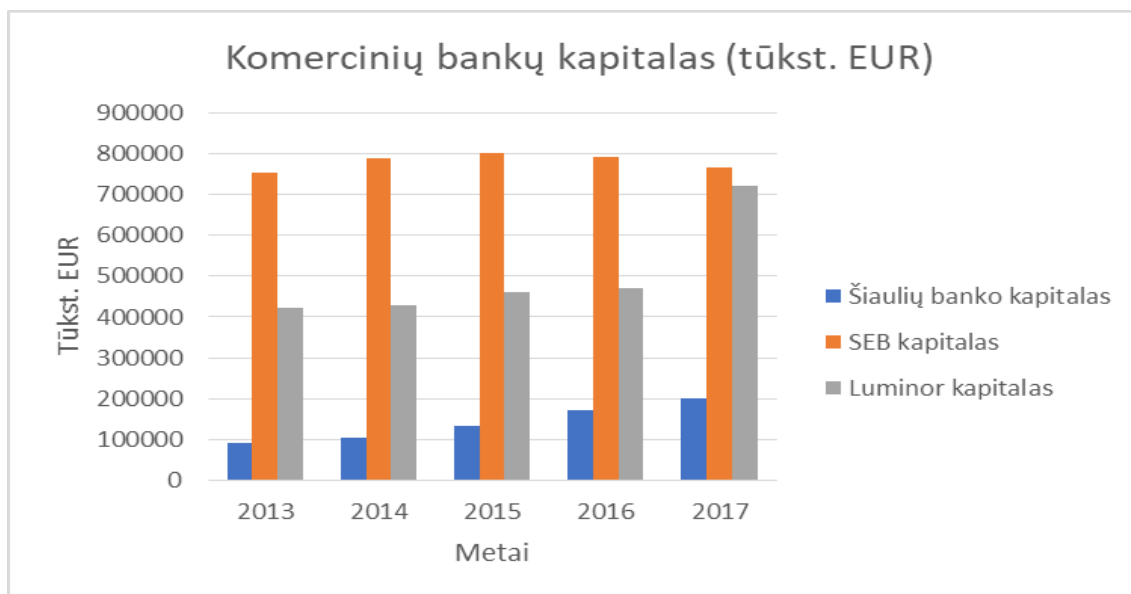
Kaip matyti iš 2 pav. pateikto grafiko, analizuojamu laikotarpiu išlaidų ir pajamų santykis AB Šiaulių banke didėjo. 2017 m. palyginus su 2016 m. išlaidų ir pajamų santykis padidėjo 8 proc. punktais. Nežymus padidėjimas matomas

2016 m. palyginus su 2015 m., kaip išlaidų ir pajamų santykis padidėjo apie 1,5 proc. punkto. Analizuojant SEB banką pastebima kitokia situacija, kad analizuojamu laikotarpiu išlaidų ir pajamų santykis svyravo. 2016 m. pastebimas sumažėjimas (sumažėjo nuo 2,97 iki 1,89 proc.), tačiau 2017 m. vėl išaugo iki 4,32 proc.

Luminor banko išlaidų ir pajamų santykio svyravimai panašūs į SEB banko, kadangi yra pastebimi tiek sumažėjimai, tiek padidėjimai. 2014 m. išlaidų ir pajamų santykis siekė net 36,64 proc., 2015 m. sumažėjo iki 18,84 proc. 2016 m. palyginus su 2015 m., tai sumažėjo apie 11 proc. punktų. 2017 m. vėl pastebimas padidėjimas iki 17,01 proc. 2017 m. AB DNB ir Nordea bankas susijungė ir pasivadino Luminor banku.

Remiantis 2 paveiksle pateiktais rezultatais galima daryti išvadą, kad efektyviausiai išlaidas ir pajamas valdo AB SEB bankas, kadangi nėra pastebimi staigūs išlaidų ir pajamų santykio padidėjimai bei sumažėjimai. Apibendrinant galima teigti, kad remiantis išlaidų ir pajamų santykiu, tai AB Šiaulių banko didžioji išlaidų dalis, kuri nesusijusi su palūkanomis tenka vienam banko uždirtam grynujų palūkanų ir ne palūkanų eurui.

Iš pateikto grafiko (žr. 3 pav.) galima matyti, kad AB Šiaulių banko nuosavas kapitalas, analizuojamu laikotarpiu, nuolat augo. 2015 m. nuosavo kapitalas padidėjimą nulėmė Banko įsigytos akcijos AB banko „Finasta“ ir AB finansų maklerio įmonės „Finasta“. 2017 m. nuosavas banko kapitalas palyginus su 2016 m. padidėjo apie 30 000 EUR. 2017 m. jis padidėjo iki 201 959 EUR.

3 paveikslas. Komerčių bankų kapitalo pokyčiai 2013-2017 m. laikotarpyje (sudaryta autorių, remiantis komerčių bankų ataskaitomis)

AB SEB banko priešingai nei AB Šiaulių banko – nuosavas kapitalas analizuojamu laikotarpiu tiek didėjo, tiek mažėjo, tačiau svyravimai pastebimi neženklūs. 2015 m. palyginus su 2014 m., tai nuosavas kapitalas padidėjo 36 tūkst. EUR. 2016 m. nuosavas kapitalas sumažėjo nuo 800 224 iki 793 252 EUR. Tačiau tiek 2015 m., tiek 2016 m. bankui priklausė 15 441 423 vnt. paprastųjų vardinių akcijų, kurios sudarė 100 proc. AB SEB banko akcijų. 2017 m. nuosavas kapitalas sumažėjo iki 765 404 EUR. 2017 m. nuosavas kapitalas sumažėjo dėl 2017 m. pradžioje išmokėtų dividendų „Skandinaviska Enkilda Banken AB“.

AB Luminor banko nuosavas kapitalas analizuojamu laikotarpiu augo. 2017 m. matome, kad banko nuosavas kapitalas ženkliai išaugo ir siekė net 720 899 EUR. 2016 m. banko nuosavas kapitalas buvo lygus 471 446 EUR. Nuosavo kapitalo padidėjimui įtakos turėjo Nordea Bank AB Lietuvos filialo ir DNB banko susijungimas. Šis susijungimas paveikė tiek finansinius, tiek veiklos prioritetus.

Taigi, apibendrinant minėtų komerčių bankų nuosavo kapitalo dalį galima teigti, kad Luminor bankas turi daugiausiai nuosavo kapitalo, tai reiškia, kad bankas esant nuostoliui galėtų padengti juos. Mažiausiai nuosavo kapitalo turi AB Šiaulių bankas, tačiau šis komercinis bankas yra mažiausiai paskolų ir mažiausiai darbuotojų turintis bankas.

Išvados

Vieni iš svarbiausių finansų sistemos dalyvių yra bankai, kurių tikslas būti finansiniu tarpininku bei teikti finansines paslaugas, kurios būtų prieinamos skirtingoms socialinėms gyventojų grupėms. Bankai yra priskiriami prie sudėtingiausių, daugiausiai atsakomybės turinčių finansinių institucijų, kurių stabilumas gali užtikrinti ilgalaikį, tvarų

šalies ekonomikos augimą. Didėjant komercinių bankų mastui, tobulėjant šiuolaikinėms technologijoms, elektroninei bankininkystei, komerciniai bankai išsipareigoja tinkamai įvertinti esamą situaciją rinkoje bei tikėtiną riziką, kadangi tik tinkamai valdoma rizika gali apsaugoti nuo nuostolio, išvengti ekonominių grėsmių ir pasiekti norimų rezultatų. Norint įvertinti banko veiklos efektyvumą yra taikomos priemonės, kurias galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes: universalias ir specifines, kurios padeda įvertinti komercinio banko veiklą, kuri yra glaudžiai susijusi su rizika, padeda nustatyti banko patrauklumą klientams bei investuotojams. Banko veiklos efektyvumas šiuo būdu yra įvertinamas taikant finansinę analizę.

Išnagrinėjus priemones bei normatyvus, kurie riboja bei skatina banko veiklą, galima teigti, kad Lietuvoje komercinių bankų veiklą ir jų efektyvumą skatina nustatyti normatyvai bei reikalavimai. Taip pat, norint išanalizuoti komercinio banko finansinę būklę bei veiklos efektyvumą galima taikyti tiek universalias, tiek specifines priemones. Universalios priemonės, tai finansinių rodiklių skaičiavimas ir jų analizė, specifinės priemonės. Praktikoje dažniausiai yra naudojamos universalios priemonės ir komercinis bankas yra prilyginamas įmonei.

Remiantis literatūros apžvalga galima teigti, kad paskolų sumas nulemia banko turimos lėšos, skirtos paskolų išdavimui. Daugiausiai paskolų išdavė AB SEB bankas, mažiausiai AB Šiaulių bankas. Tai reiškia, kad AB SEB bankas yra pajėgus išduoti daugiau paskolų, nei AB Šiaulių bankas, todėl tai reiškia, kad AB SEB bankas gali ir toliau generuoti pajamas iš suteikiamų paskolų ir taip efektyviai vykdyti savo veiklą.

Remiantis išlaidų ir pajamų santykiu, tai AB Šiaulių banko didžioji išlaidų dalis, kuri nesusijusi su palūkanomis tenka vienam banko uždirbtam grynujų palūkanų ir ne palūkanų eurui. Išanalizavus pasirinktų komercinių bankų veiklos efektyvumą galima teigti, didžiausias išlaidų ir pajamų santykis yra AB Šiaulių bankas, nors 2014 m. didžiausias santykis buvo AB Luminor banke. Daugiausiai nuosavo kapitalo turi AB SEB bankas, o mažiausiai nuosavo kapitalo turi AB Šiaulių bankas, tačiau šis komercinis bankas yra mažiausiai paskolų ir mažiausiai darbuotojų turintis bankas. 2015 m. palyginus su 2014 m., tai nuosavas kapitalas padidėjo apie 36 tūkst. EUR. 2016 m. nuosavas kapitalas sumažėjo nuo 800 224 iki 793 252 EUR. Tačiau tiek 2015 m., tiek 2016 m. bankui priklausė 15 441 423 vnt. paprastųjų vardinių akcijų, kurios sudarė 100 proc. Jis greičiausiai gali padengti turimus nuostolius ir tai patvirtina, kad šis komercinis bankas gauna didžiausią pelną.

Literatūra

- Aleknevičienė, A., & Deltuvaitė, V. (2008). Lietuvos bankų sektoriaus efektyvumas: empirinis tyrimas. *LŽŪU mokslo darbai*, 79(32), 113–127.
- Alper, K., Binici, M., Demiralp, S., Kara, H., & Özlu, P. (2018). Reserve Requirements, Liquidity Risk, and Bank Lending Behavior. *Journal of Money, Credit and Banking*, 50(4), 817–827.
- Aluko, O. A., & Ajayi, M. A. (2018). Determinants of banking sector development: Evidence from Sub-Saharan African countries. *Borsa Istanbul Review*, 18(2), 12–139.
- Chemmanur, T. J., Ertugrul, M., & Krishnan, K. (2017). Is it the Investment Bank or the Investment Banker? A Study of the Role of Investment Banker Human Capital in Acquisitions. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 6, 1–79.
- Dapkus, M., & Pridotkienė, J. (2011). Defliacinė ekonomika: rizika ar galimybė šalių ūkiams?. *Ekonomika ir vadyba*, 16, 159–167.
- Freitakas, E., & Mendelsonas, T. (2016). Šalies finansinio stabilumo matavimo metodai. *Tiltai*, 3, 61–75.
- Gambacorta, L., & Shin, H. S. (2018). Why bank capital matters for monetary policy. *Journal of Financial Intermediation*, 35(B), 17–29.
- Gudelytė, L., & Valužis, M. (2012). *Bankų valdymo ir jų priežiūros pagrindai*. Žinynas. Vilnius: SMK. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Banku_valdymo_prieziuros_pagrindai.pdf
- Hoque, H., & Pour, E. K. (2018). Bank-level and country-level determinants of bank capital structure and funding sources. *International Journal of Finance & Economics*, 23(4), 504–532.
- Janani, R., Kalyana Chakravarthy, P. R., & Rathan Raj, R. (2018). A study on value engineering & green building in residential construction. *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 9(1), 900–907.
- Jasienė, M., Staroselskaja, J., & Sobianina, N. (2013). Komerciniai bankai Lietuvoje: patikimumas ir veiklos tobulinimas. *Viešasis administravimas*, 2(38), 51–63.
- Kao, Ch. (2017). Measurement and decomposition of the Malmquist productivity index for parallel production systems. *Omega*, 67, 54–59.
- Keynes, J. M. (2018). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. UK: Cambridge.
- Lietuvos bankas. (2017). *Veiklos reikalavimai ir normatyvai*. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/veiklos-reikalavimai-ir-normatyvai-1>
- Luminor bankas. (2018). *Finansinės ataskaitos*. Prieiga per internetą: <https://www.luminor.lt/sites/default/files/dokumentai/finansines%20ataskaitos/luminor-lt-annual-report-2017-lt.pdf>
- Mačerinskienė, I. (2013). *Finansų rinkų įžvalgos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Mackevičius, J., Giriūnas, L., & Valkauskas, R. (2014). *Finansinė analizė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Maudos, J., Pastor, J. M., Perez, F. & Quesada, J. (2002). Cost and profit efficiency in European banks, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 12(1), 33–58.
- Pierret, D., & Steri, R. (2018). Stressed Banks. *Swiss Finance Institute Research Paper Series*, 17(58), 3–78.
- Posch, M., Schmitz, S. W., & Strobl, P. (2018). Strengthening the euro area by addressing flawed incentives in the financial system, *Monetary Policy & The Economy*, Q2(18), 34–50.
- Ramonas, K. (2002). Komerciniai bankai ir jų priežiūros raida Lietuvoje. *Pinigų studijos*, 3, 5–26.

- Scharfstein, D. S. (2018). Pension Policy and the Financial System. *Journal of Finance, Forthcoming*, 5, 1–64.
- Schwert, M. (2018). Bank Capital and Lending Relationships. *The Journal of Finance*, 73(2), 787–830.
- SEB bankas. (2018). *Finansinės ataskaitos*. Prieiga per internetą: https://www.seb.lt/sites/default/files/web/pdf/SEB_FS_2017_lt.pdf
- SEB bankas. (2018). *SEB naujienos*. Prieiga per internetą: <https://www.seb.lt/naujienos/2018-01-31/skelbiami-seb-banko-grupes-lietuvoje-2017-metu-veiklos-rezultatai>
- Skirpstaitė, R., & Stašys, R. (2017). Klientų pasitenkinimas Lietuvoje veikiančių komercinių bankų paslaugomis. *Regional formation and development studies*, 1(21), 164–174.
- Song, Z. M., & Xiong, W. (2018). Risks in China's Financial System. *Annual Review of Financial Economics*, 10(1), 261–286.
- Šiaulių bankas. (2018). *Finansinės ataskaitos*. Prieiga per internetą: <https://www.sb.lt/lt/apie-banka/investuotojams/finansines-ataskaitos%2C-rodikliai-ir-prospektai/>
- Šiaulių banko akcininkų sprendimai. (2018). *Istatinio kapitalo didinimas ir dividendai*. Prieiga per internetą: <https://www.sb.lt/lt/naujienos/siauliu-banko-akcininku-sprendimai-istatinio-kapitalo-didinimas-ir-dividendai/>
- Taqi, M., & Mustafa, S. M. (2018). Financial Analysis of Public and Private Sector Banks of India: A Comparative Study of Punjab National Bank and HDFC Bank. *International Academic Journal of Business Management*, 5(1), 26–47.
- Vaškelaitis, V. (2006). *P pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. Vilnius: VĮ Mokslo tyros institutas.
- Vines, D., & Wills, S. (2018). The financial system and the natural real interest rate: towards a „new benchmark theory model“. *Oxford Review of Economic Policy*, 34(1–2), 252–268.
- Wozniowska, G. (2009). Methods of measuring the efficiency of commercial banks: an example of polish banks. *Ekonomika*, 85, 84–91.
- Zaini, Z. D. (2018). Functions of the Bank of Indonesia as Lender of Last Resort for Bank's Safety. *European Research Studies Journal*, XXI(3), 607–621.

THE ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF BANK SECTOR ACTIVITY

Modesta RADAVIČIŪTĖ, Irena DANILEVIČIENĖ

Abstract. Nowadays in dynamic and competitive environment it is important to work efficiently and competitively. Dealing with the various financial problems and issues it is necessary to accurately assess the situation and to find the possible solutions. So it is necessary to assess the efficiency of the activity. The objective of this article is to assess the efficiency of the banking sector. The following tasks have been implemented: to analyse the scientific literature in the field of financial activity assessment area, to evaluate the activity efficient of selected banks (SEB, Luminor and Šiaulių bankas), to perform the comparative analysis of the efficiency of banks and to systematize the obtained results. In the article, the following research methods are used: an analysis and summarize of the scientific literature, the theoretical and practical statements matching method, analysis of the statistical data, analysis and evaluation of financial reports.

Keywords: banking sector, bank, interests, income, operational efficiency.